

Roman Małecki

Sprawozdanie z działalności Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku w roku 2000

Studia Włocławskie 4, 433-441

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
TEOLOGICZNEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO WE WŁOCŁAWKU
w roku 2000/2001**

Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku odbyło w roku akademickim 2000/2001 cztery robocze spotkania naukowe. Uczestniczyło w nich każdorazowo od 13 do 22 osób. Wygłoszono cztery referaty. Poniższe sprawozdanie przedstawia w zarysie problematykę poruszaną na spotkaniach roboczych.

1) 19 października 2000 r.

Po powitaniu zebranych prezes Towarzystwa, ks. Ireneusz Werbiński, podziękował za materiały przekazane do trzeciego tomu „Studiów Włocławskich”, który ukazał się we wrześniu 2000 r. Poprosił również o dostarczanie artykułów do czwartego tomu. Skarbnik Towarzystwa, ks. Mieczysław Łaszczuk, przedstawił bilans przychodów i wydatków za rok 1999/2000. Stan kasy na dzień 19 X 2000 r. wynosił: 1210 zł.

Następnie referat pt. *Kary za profanację Eucharystii według prawa kanonicznego i cywilnego* przedstawił ks. Janusz B o r u c k i. Całość wystąpienia prelegenta została ujęta w czterech zasadniczych punktach: 1) wprowadzenie w problematykę, 2) rys historyczny prawodawstwa kościelnego w odniesieniu do omawianej kwestii, 3) sankcje karne za profanację Eucharystii w prawodawstwie cywilnym, 4) wnioski końcowe.

W szkicu historycznym prawodawstwa regulującego dyscyplinę kościelną w stosunku do wymienionych przestępstw ks. Borucki omówił także wytyczne prawne (obowiązujące w średniowieczu) dotyczące postu eucharystycznego i kary wynikające za nieuszanowanie tej praktyki. Zauważył, że normy prawne były bardziej rygorystyczne w odniesieniu do osób duchownych niż świeckich. Prelegent wskazał także na klasyfikację prawną tzw. profanacji zawinionych i niezawinionych. Kodeks prawa kanonicznego z 1917 roku wśród najczęstszych form profanacji Eucharystii wymieniał: porzucenie

(rozszypanie hostii konsekrowanych lub wylanie drugiej postaci), zabranie, zatrzymanie bądź przetrzymywanie Eucharystii w celach świętokradzkich. Kodeks w tych przypadkach przewidywał karę ekskomuniki zastrzeżoną Stolicy Apostolskiej oraz wyznaczał kary ekspiacyjne.

W części dotyczącej regulacji ustawodawstwa cywilnego prelegent wyliczył podstawowe akty prawne, które mogą być podstawą dla ewentualnych sposobów ścigania tych, którzy profanują Eucharystię. Choć obowiązujące dziś w Polsce prawodawstwo cywilne nie mówi wprost o sankcjach za tego typu profanacje (w przeciwieństwie np. do przedwojennego), to jednak z pewnością motywacją uprawniającą do działań prawnych w tego typu przypadkach jest „naruszanie uczuć religijnych osób wierzących”.

Po referacie miała miejsce dyskusja, prowadzona przez ks. prof. Janusza Gręźlikowskiego. Zauważył on istnienie w prawodawstwie kościelnym (poczynając od Soboru Trydenckiego) tendencji do łagodzenia wymogów prawnych – zwłaszcza gdy chodzi o praktykę postu eucharystycznego. Wskazał również na konieczność wzmożonej troski pasterskiej o właściwe i godne przechowywanie Najświętszego Sakramentu.

W dyskusji wypowiadało się wielu uczestników. M.in. ks. Teodor Lenkiewicz zauważył, iż coraz częściej zdarzają się przypadki profanacji Eucharystii przez nieletnich. Ks. Ireneusz Werbiński postawił pytanie o motywację, jaka przyświecała prawodawcy cywilnemu gdy chodzi o przesunięcie akcentu z ochrony rzeczy (tj. w tym przypadku samych postaci eucharystycznych) na ochronę uczuć religijnych wierzących. Bp Bronisław Dembowski odpowiadając pośrednio na to pytanie, wskazał na ogólny postęp cywilizacyjny i większą troskę o ochronę uczuć religijnych.

Ks. J. Gręźlikowski dodał, iż nieco łagodniejsze wymagania zwłaszcza w dyscyplinie postu eucharystycznego wynikają z nieco innej, personalistycznej – nie zaś jurydycznej – koncepcji prawa kanonicznego przyjmowanej po II Soborze Watykańskim. Ks. Wojciech Hanc postawił natomiast pytanie: czy dziś w ogóle można mówić o nieuszanowaniu postu eucharystycznego w kategoriach profanacji. Wg niego jedynie można to widzieć w kategoriach osobistego grzechu lub małej wrażliwości. Podał przy tym kilka przykładów obrazujących „niehumanitarne” wymagania prawne w tej dziedzinie obowiązujące przed Soborem.

Mirosław Glazik poruszył jeszcze inną ciekawą kwestię związaną z omawianą problematyką, mianowicie profanację świętości w ogóle pod wpływem tzw. „dzieł artystycznych”. Innym obszarem, którym powinna zająć się nie tylko teologia moralna, ale również prawodawstwo, jest kwestia tzw. „profanacji medialnej”.

W trakcie dyskusji do głosu doszła również powracająca ciągle sprawa sposobu przyjmowania Eucharystii, tj. „na rękę” lub „bezpośrednio do ust” (bądź „na kolanach” czy „na stojąco”). Biskup Ordynariusz wskazał tutaj na duże zamieszanie, jakie istnieje w świadomości wiernych oraz na zasadę akomodacji do miejscowych zwyczajów liturgicznych. Również Statuty II Synodu Diecezji Włocławskiej dopuszczają w pewnych okolicznościach zróżnicowanie w sposobie przyjmowania Eucharystii.

Ks. Antoni Poniński zauważył natomiast niepokojącą – według niego – tendencję w samej filozofii prawa cywilnego, która w odniesieniu do profanacji, np. Eucharystii, bazując na tzw. obrazie uczuć religijnych, często nie uwzględnia obiektywnego stanu, jakim jest samo dokonanie przestępstwa. Ks. T. Lewandowski do tych niepokojących sytuacji zaliczył jeszcze sprawę gorszącego niejednokrotnie zachowania samych księży, np. przy udzielaniu Komunii, oraz na pewne praktyki duszpasterskie, które mogą pośrednio nie ukierunkowywać właściwie na oddawanie czci i szacunku Najświętszej Eucharystii, np. nabożeństwa różańcowe z wystawieniem dla dzieci organizowane bezpośrednio przed Mszą, na której dzieci już nie są obecne. Ks. Roman Małecki natomiast, wskazując na zjawisko mniejszej wrażliwości u wiernych wobec postaci eucharystycznych, próbował także uwzględnić niektóre teologiczne przyczyny stojące za takim stanem rzeczy, np. podkreślanie w teologii Eucharystii bardziej jej wspólnotowego i komunijnego niż ofiarniczego charakteru, jak to miało miejsce przed reformą soborową.

2) 17 listopada 2000 r.

Pod nieobecność prezesa Towarzystwa zgromadzonych powitał ks. Leonard Fic, zastępca prezesa. Referat pt. *Ku jedności w Bogu z Chrystusem i Jego Kościołem. Kontrowersje wokół deklaracji „Dominus Iesus”* wygłosił ks. Jacek K ę d z i e r s k i. Prelegent ujął referat w czterech zasadniczych punktach: 1) teologiczny kontekst publikacji dokumentu; 2) charakterystyka treści i naczelných idei teologicznych; 3) reakcje na dokument w kręgach katolickich i niekatolickich; 4) najważniejsze zarzuty wysuwane pod adresem dokumentu. Całość referatu została wydrukowana w tym tomie „Studiów Włocławskich” – s. 167-177)

Po referacie miała miejsce dyskusja. Głos zabierali m.in. ks. Kazimierz Rulka, ks. Roman Małecki, ks. Wojciech Hanc, ks. Antoni Poniński, ks. Mieczysław Łaszczyk, ks. Zdzisław Pawlak oraz p. Mirosław Glazik. W wypowiedzi księdza Hanca zawarta była ocena dokumentu z punktu widzenia ekumenicznych dokonań, jakie stały się owocem okresu posoborowego. Według niego Deklaracja wydaje się przyjmować m.in. inną ocenę ważnego dla

ekleziologii, soteriologii i ekumenizmu stwierdzenia zawartego w Konstytucji *Lumen gentium*, mówiącego, iż Kościół Chrystusowy istnieje w (*subsistit in*), nie zaś utożsamia się z Kościołem rzymskokatolickim. Ks. Hanc podkreślił przy tym, że wiele fragmentów Deklaracji (zwłaszcza z trzech pierwszych jej części) zyskało pozytywną ocenę i uznanie w oczach braci odłączonych.

Ks. Łaszczyk natomiast zauważył, że dokument ten adresowany do określonych grup (biskupi, teologowie) w obrębie Kościoła katolickiego, wywołał niezamierzoną dyskusję i polemikę. Natomiast ks. Poniński zwrócił uwagę na negatywną rolę mediów, które same „wywołały dyskusję” i ją niejako ukierunkowały, nie czekając na oficjalną interpretację Deklaracji ze strony hierarchii katolickiej. Nie jest to pierwszy taki przypadek, kiedy to jakiś dokument, czy wypowiedź ludzi Kościoła staje się przede wszystkim tzw. „faktem medialnym”. Ks. Poniński wskazał również na niepokojące, jego zdaniem, zjawisko braku posłuszeństwa teologów wobec Nauczycielskiego Urzędu Kościoła. W niektórych środowiskach wręcz do dobrego tonu należą słowa krytyki wobec magisterium kościelnego.

Dyskusja pokazała, że Deklaracja jest dokumentem, wobec którego nie można przejść obojętnie, zwłaszcza dziś w pluralistycznym i relatywistycznie nastawionym świecie. Precyzuje ona i wyjaśnia te kwestie z dziedziny soteriologii, ekleziologii i dialogu międzyreligijnego, które są szczególnie narażone na niewłaściwe interpretacje. Pokazuje z drugiej strony pewne obszary dialogu teologicznego i poszukiwań naukowych tych, którzy choć w tego samego Chrystusa wierzą, to jednak tę wiarę wyrażają na różne sposoby.

3) 8 marca 2001 r.

Prezes Towarzystwa, ks. Ireneusz Werbiński, poinformował o stanie przygotowań czwartego tomu „Studiów Włocławskich”. Zdecydowana większość materiałów już została zgromadzona. Następnie oddał głos prelegentowi, ks. Witoldowi D o r s z o w i. Referat przez niego przygotowany nosił tytuł: „*Public Relations*” w służbie Kościoła i ewangelizacji.

Już na samym wstępie ks. Dorsz zauważył, że sam termin „Public Relations” (dalej w skrócie: „PR”) w zasadzie jest terminem technicznym trudnym do wiernego przetłumaczenia na język polski. Można by go próbować oddać przy pomocy takich tłumaczeń, jak: „relacje publiczne” (tłum. dosłowne), „stosunki społeczne” czy „relacje ze społeczeństwem”. Są to jednak terminy, które nie w pełni oddają treść i zawartość znaczeniową „PR”.

Prelegent podzielił referat na dwie zasadnicze części. Pierwszą poświęcił próbie określenia tego, czym jest w ogóle „PR”. W drugiej natomiast części próbował umieścić „PR” w całokształcie dzisiejszej działalności Kościoła.

Na wstępie sam prelegent zaznaczył, iż przy samej próbie zdefiniowania „PR”, pojawiają się trudności. Z pewnością całokształtu działań określanych jako „PR” nie należy mylić z działalnością reklamową czy marketingiem jako takim. Chodzi tutaj o takie zaplanowane działania wielopłaszczyznowe, które służyć będą oddaniu pozytywnego i zarazem zgodnego z prawdą obrazu przedsiębiorstwa, organizacji czy określonej grupy społecznej. Innymi słowy, „PR” mają przyczyniać się do kształtowania właściwego obrazu tych podmiotów „na zewnątrz”. Zakłada to przede wszystkim jasne określenie misji i celów organizacji, dalej – środków prowadzących do osiągnięcia tych celów. Niezwykle ważnym w „PR” jest właściwy wybór adresatów, do których będą kierowane działania związane z kształtowaniem i kreowaniem właściwego obrazu tych podmiotów na zewnątrz. Dostyc trudno jest – jak zauważył ks. Dorsz – zmierzyć konkretne wyniki i skuteczność działań w obrębie „PR”. Wpływa na to wiele czynników, które częstokroć się na siebie nakładają.

W drugiej części referatu prelegent próbował ukazać potrzebę „PR” w Kościele w Polsce. Po przemianach, jakie dokonały się w naszym kraju w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, zauważa się powolny spadek zaufania do Kościoła jako instytucji. Opinie ferowane przez publiczne oraz niepubliczne media są często fragmentaryczne i krzywdzące. Nagłaśniane są te sprawy, które mają szansę stać się informacyjnymi „hitami”, a więc różnego rodzaju wiadomości ukazujące skandale czy patologie. Z drugiej strony same tzw. kościelne media nie zawsze prowadzą swą działalność informacyjną na zadowalającym poziomie, zwłaszcza gdy chodzi o profesjonalizm i znajomość zasad działania rynku informacyjnego. Ponadto duża część społeczeństwa niewiele wie o różnego rodzaju działaniach (np. charytatywnych) podejmowanych przez Kościół. Zadaniem kościelnych działań związanych z „PR” jest więc wpłynięcie na zmianę tego rodzaju obrazu Kościoła.

Ks. Dorsz wskazał, że przy omawianiu tej problematyki trzeba koniecznie odnieść się do dwóch dokumentów Nauczycielskiego Urzędu Kościoła, które w tej kwestii posiadają kapitalne znaczenie. Chodzi tu mianowicie o deklarację *Communio et progressio* oraz *Aetatis novae*. W dalszej części swego przedłożenia prelegent poddał pewne sugestie do dyskusji nad rolą „PR” w Kościele. Ujął je według następujących punktów:

- 1) świadectwo chrześcijan i wspólnot kościelnych warunkiem skuteczności w kształtowaniu właściwego obrazu Kościoła;
- 2) samoświadomość Kościoła i jego misji;
- 3) problemy związane z wewnątrzkościelną komunikacją;
- 4) eklezjologiczne przewartościowanie – przejście od Kościoła hierarchicznego do Kościoła wspólnotowego;

5) misja Kościoła wobec pluralistycznego świata (*aggiornamento* a wierność posłannictwu Ewangelii);

6) język dzisiejszej teologii i nauczania kościelnego;

7) „PR” w życiu parafii.

W trzeciej, **dyskusyjnej**, części spotkania głos zabierali m.in. księża profesorowie: Zdzisław Pawlak, Stanisław Olejnik, Tadeusz Lewandowski, Wojciech Hanc, Ireneusz Werbiński, Stanisław Jankowski, Leonard Fic, Mieczysław Łaszczyk, Antoni Poniński, Roman Małecki, Tomasz Kaczmarek oraz p. Mirosław Glazik.

Ks. Lewandowski porównał działania związane z „PR” do istniejącej już w obrębie homiletyki odrębnej dyscypliny zwanej „teorią komunikacji”. Wskazał przy tym na to, że w naszym przepowiadaniu musimy być ciągle „wierni Bogu i człowiekowi”, czyli głosić niezienne prawdy Boże w ciągle zmieniającym się świecie. Oprócz poznania i wiernego przekazywania nauki Ewangelii zakłada to także swoisty „zwrot antropologiczny”, mający na celu dobre poznanie człowieka i jego egzystencjalnej sytuacji.

Ks. Hanc natomiast wskazywał na konieczność wykorzystania w „PR” metody dialogu wypracowanej we współczesnym ruchu ekumenicznym. Natomiast ks. Jankowski, odwołując się do Pisma Świętego, pokazał, że już tam można mówić o korzeniach „PR”, np. w opowiadaniach o Józefie Egipskim czy w księgach mądrościowych lub w działalności misyjnej św. Pawła. Ks. Łaszczyk ostrzegwał, że przy wykorzystaniu „PR” w Kościele nie wolno ulec pokusie tzw. „chrześcijaństwa horyzontalnego”. Choć Kościół korzysta ze zdobyczy nauk o komunikacji społecznej, to jednak sfera wiary i łaski często wymyka się temu co definiowalne. Nie wszystkie metody „PR” mogą znaleźć swoje zastosowanie w trosce o autentyczną wizję Kościoła na zewnątrz. Ks. Poniński natomiast podniósł ważną dla „PR” sprawę kompetencji w wystąpieniach przedstawicieli Kościoła w mediach publicznych.

4) 10 maja 2001 r.

Po powitaniu zebranych ks. Ireneusz Werbiński, prezes Towarzystwa, zapoznał zebranych ze stanem przygotowań czwartego tomu „Studiów Włocławskich”, po czym oddał głos prelegentowi, ks. Zbigniewowi Skrobickiemu. Przedstawiony referat stanowił krótki szkic *Problematyki społecznej w działalności i publikacjach ks. Stefana Wyszyńskiego*. Wybór tematu i jego opracowanie przez wykładowcę socjologii i katolickiej nauki społecznej nie był przypadkowy. W bieżącym roku bowiem w szczególny sposób wspominamy osobę i dzieło Prymasa Tysiąclecia, księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego. Włocławskie środowisko naukowe postanowiło uczcić setną rocznicę

urodzin Prymasa Tysiąclecia m.in. wydaniem specjalnego zeszytu „Ateneum Kapłańskiego”, poświęconego włocławskim dziejom ks. Stefana Wyszyńskiego oraz uroczystą sesją naukową, jaka odbyła się 12 maja br. Także członkowie Towarzystwa postanowili poświęcić kardynałowi Wyszyńskiemu jedno ze swoich spotkań w bieżącym roku akademickim.

Referat był próbą przedstawienia faktów biograficznych w powiązaniu z twórczością, działalnością duszpasterską i społeczną ks. S. Wyszyńskiego do 1946 r., kiedy to odszedł z Włocławka na biskupstwo lubelskie. Po naszkicowaniu tła biograficznego, ze szczególnym podkreśleniem czasu przygotowywania się poprzez studia uniwersyteckie w kraju i za granicą do pracy duszpasterskiej wśród robotników oraz do działalności publicystycznej, prelegent podjął się zadania naszkicowania trzech głównych obszarów działalności ks. Wyszyńskiego w omawianym temacie. Wyróżnił tutaj: 1) pracę wśród robotników, 2) rozważania publicystyczne nad pracą, 3) wkład do rozwoju katolickiej nauki społecznej.

Już pierwsze lata pracy kapłańskiej – zauważył prelegent – zetknęły ks. S. Wyszyńskiego bezpośrednio z klasą robotniczą w okolicznościach narastających trudności i napięć społeczno-gospodarczych, które w samym Włocławku ujawniły się w sposób szczególny. Włocławek w latach trzydziestych liczył około 60 tys. mieszkańców. Było to miasto o charakterze przemysłowym (przemysł ceramiczny, metalowy i spożywczy), z dużymi zakładami pracy, jak np. „Celuloza” zatrudniająca około 800 pracowników. Obok wielkich zakładów rozwijało się tu także rzemiosło, skupiające się w 23 cechach. Na terenie Włocławka istniało ponad 50 organizacji zawodowych. Prężne w latach trzydziestych było zwłaszcza Chrześcijańskie Zjednoczenie Zawodowe. Poważne osiągnięcia miało ChZZ w działalności oświatowej i kulturalnej. Szczególnie zasłużoną w tej dziedzinie dla klasy robotniczej instytucją był prowadzony przez ks. S. Wyszyńskiego we Włocławku w latach 1930-1939 Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy (ChUR). Program jego działalności był różnorodny. Wśród 17 referatów, które wygłoszono w ciągu 1932 roku, znajdowały się między innymi: przyczyny obecnego kryzysu gospodarczego, położenie robotnika w świetle kodeksu pracy, choroby zawodowe robotników i inne. ChUR prowadził wykłady na specjalnym kursie samorządowym dla robotników, a ponadto kursy dla analfabetów.

W najtrudniejszym okresie głębokiego kryzysu gospodarczego ks. Wyszyński, jako duszpasterz robotników we Włocławku i prezes ChUR, pośredniczył w rozmowach porozumiewawczych między właścicielami fabryk i dyrektorami przedsiębiorstw a strajkującymi robotnikami, członkami związków zawodowych, żądającymi podwyżek płac i poprawy warunków pracy.

Wyrazem szczególnego zainteresowania ks. S. Wyszyńskiego problematyką pracy była również działalność publicystyczna i naukowa. Świadczyć o tym może sam temat przygotowywanej, lecz nie ukończonej pracy habilitacyjnej *Środowisko moralne pracy fabrycznej*. Przedwojenne doświadczenia, badania i przemyślenia na temat pracy osiągnęły swoją pełną dojrzałość w okresie okupacji, kiedy to – jak zauważył prelegent – ks. Wyszyński pisał dzieło na temat pracy ludzkiej: *Duch pracy ludzkiej. Myśli o wartości pracy*. Książka ta doczekała się trzech wydań polskich i dziewięciu tłumaczeń na wiele języków obcych.

Ks. Wyszyński tworzył i popularyzował katolicką naukę społeczną. Prelegent podkreślał, że w tym duchu akcentował przyrodzoną i nadprzyrodzoną godność osoby ludzkiej, prawa człowieka oraz podstawowe zasady etyczno-społeczne, przy czym uwzględniał ciągłość i rozwojowość nauczania społecznego Kościoła i zmieniające się warunki. Ks. Stefan Wyszyński wywarł znaczny wpływ na ukształtowanie się personalistycznego charakteru katolickiej nauki społecznej, na powstanie lubelskiej szkoły katolickiej nauki społecznej. W swoim późniejszym nauczaniu prymasowskim nie zmieniał on swoich wcześniejszych, wrocławskich poglądów, lecz je rozwijał.

Po referacie miała miejsce **dyskusja**, w której głos zabierali m.in.: bp Czesław Lewandowski, ks. Ireneusz Werbiński, ks. Stanisław Olejnik, ks. Kazimierz Rulka, ks. Zdzisław Pawlak i ks. Tadeusz Lewandowski. Dyskusja rozwijała się wieloma wątkami. Dostyc dużo uwagi poświęcono działalności kapłańskiego Stowarzyszenia Księży Charystów Diecezji Włocławskiej, do którego to należał także ks. Wyszyński. Przy okazji wspomniania rozlicznych zadań podejmowanych przez ks. Wyszyńskiego zaraz po zakończeniu wojny, ks. K. Rulka wyjaśnił kwestię pełnienia funkcji redaktora naczelnego „Ateneum Kapłańskiego” oraz rektora Wyższego Seminarium Duchownego przez ks. Wyszyńskiego. W świetle zachowanych dokumentów – mówił ks. Rulka – trudno mówić, że ks. Wyszyński pełnił te funkcje w sposób formalny. Choć przejął na siebie główny ciężar wznowienia działalności „Ateneum”, to jednak pierwszy powojenny numer został zredagowany przez ks. Stefana Biskupskiego. Podobnie w Seminarium – był p.o. rektora. Ks. Rulka zauważył także, iż ks. Wyszyński miał duże wyczucie wagi dokumentowania ówczesnej działalności Kościoła. Redagował osobiście kronikę seminaryjną, dokładnie opisał stan budynków seminaryjnych po wojnie, zapoczątkował redagowanie kroniki biblioteki seminaryjnej.

Odnosząc się do referatu, ks. T. Lewandowski zwrócił uwagę na dużą ilość publikacji i czasopism poświęconych katolickiej nauce społecznej, jakie ukazywały się przed II wojną światową. Wydaje się, że dzisiaj, w dobie

społecznych i ekonomicznych transformacji, Kościół powinien zajmować jaśniejsze i bardziej wyraźne stanowisko w kwestii społecznej.

Referat ks. Skrobickiego ukazał się w poszerzonej wersji pt. *Myśl i działalność społeczna ks. Stefana Wyszyńskiego w z. 553 „Ateneum Kapłańskiego”*, poświęconym wrocławskiemu okresowi późniejszego Prymasa Tysiąclecia.

* * *

Dnia 29 lipca 2001 r. zmarł członek rzeczywisty i honorowy Towarzystwa ks. Bogusław Skowroński, kapłan diecezji płockiej. Studia z teologii moralnej odbył na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, doktorat uzyskał w 1979 r. Był m.in. wykładowcą teologii moralnej w seminarium wrocławskim w latach 1982-1992 i 1994-1997.

Kilku członków Towarzystwa opublikowało drukiem prace samoistne: ks. Stanisław L i b r o w s k i: *Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Wrocławku. Dz. 2: Dokumenty w kopiariuszach* (t. 5-8, Wrocławek 2000-2001); ks. Stanisław O l e j n i k: *Teologia moralna życia społecznego* (Wrocławek 2000); ks. Jerzy B a g r o w i c z: *Edukacja religijna współczesnej młodzieży* (Toruń 2000); ks. Janusz G r ę ź l i k o w s k i: *Czy w Kościele są rozwody? Informator dla wnoszących sprawę o nieważność małżeństwa* (Wrocławek 2001); ks. Tomasz K a c z m a r e k: *Sanktuarium licheńskie i męczennicy* (Marki 2001).

W roku akademickim 2000/2001 dwóch członków Towarzystwa uzyskało stopnie doktora: 13 grudnia 2000 r. ks. Tomasz M i c h a ł s k i na podstawie pracy *Świętość według Apostoła Pawła* na Wydziale Teologicznym UKSW; 23 czerwca 2001 r. ks. Zbigniew Z a r e m b s k i na podstawie pracy *Wychowanie do wiary w nauczaniu Jana Pawła II. Studium teologiczno-pastoralne* na Wydziale Teologii KUL.

Trzech członków Towarzystwa przygotowało rozprawy habilitacyjne i po kolokwiałach habilitacyjnych uzyskało stopnie doktora habilitowanego: ks. Janusz G r ę ź l i k o w s k i na podstawie pracy *Recepcja reformy trydenckiej w diecezji wrocławskiej w świetle ustawodawstwa synodalnego* (Wrocławek 2000) na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; ks. Jan P r z y b y ł o w s k i na podstawie pracy *Znaczenie nowej ewangelizacji dla duszpasterstwa młodzieży. Studium pastoralne* (Lublin 2001) na Wydziale Teologicznym Uniw. Kard. Stefana Wyszyńskiego; ks. Zdzisław P a w ł a k na podstawie pracy *Neoscholastyka i formy jej kontynuacji. Studium analityczno-krytyczne twórczości filozofów wrocławskich XX wieku* (Wrocławek 2001) na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

opracował ks. Roman Małecki